

СТАВЛЕННЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ ДО УРОКІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Булгаков Олексій

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. У статті представлені результати соціологічного дослідження, яке проводилось серед учнів загальноосвітніх шкіл Вінницької області. Результати проведеного дослідження показали, що незважаючи на те що переважна більшість учнів позитивно ставляться до уроків фізичної культури, велика частина з них часто пропускають уроки без поважних причин. Результатами дослідження встановлено, що основними причинами через які учні пропускають уроки по фізичній культурі є через хворобу та через те, що не цікаво. Дослідженням також встановлено, що існує різниця у ставленні учнів сільських та міських шкіл до уроків фізичної культури. Ключові слова: фізична культура особистості, урок фізичної культури, мотиви, причини, здоров'я, соціологічне дослідження.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз спеціальної літератури [6, 4, 1] свідчить про те, що на сьогоднішній день існує широкий спектр досліджень, пов'язаних із пошуком ефективних підходів спрямованих на удосконалення навчально-виховного процесу шкільного фізичного виховання. Одним із ключових напрямів у цьому процесі є формування в учнів фізичної культури особистості в основі якої лежать потреби у веденні здорового способу життя та в систематичному використанні фізичних вправ з метою забезпечення та підтримки в нормі свого фізичного стану [3, 10, 12]. Реалізація такого підходу створює об'єктивні передумови для вирішення не лише виховних а й освітніх та оздоровчих завдань шкільного фізичного виховання. Разом із тим, необхідно відмітити, що формування в учнів загальноосвітніх шкіл потреб у здоровому, фізично активному способі життя можливе лише у процесі їх фізкультурно-оздоровчої діяльності [5, 11]. Виходячи із основних положень теорії діяльності розробленої провідними психологами [2, 9] необхідно відмітити, що виховний ефект будь якої діяльності (в нашому випадку фізкультурно-оздоровчої) залежить в першу чергу від активної та свідомої участі особистості в цій діяльності. Із цього витікає, що формування фізичної культури особистості учнів

можливе лише за умови активної та свідомої їх участі у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності, який здійснюється в межах використання різноманітних форм шкільного фізичного виховання.

Серед існуючих форм занять фізичними вправами у школі, важливу роль в створенні умов для виховання звички до систематичних занять фізичними вправами та підвищенні рівня рухової активності учнів, що є важливим засобом у покращенні їх здоров'я, відіграє урочна форма шкільного фізичного виховання [7, 8, 13]. Як зазначає Б. Шиян [13], урок фізичної культури, за умови активної та свідомої участі учнів, здатний забезпечити формування в них потреби в здоровому, фізично активному способі життя, створити сприятливі умови для формування знань, умінь та навичок самостійно використовувати засоби фізичного виховання з метою фізичного та духовного удосконалення, сприяти зміцненню здоров'я учнів і підтримувати належний рівень їх фізичної підготовки.

Виходячи із вище викладеного **метою** даної статті було з'ясувати: 1) ставлення учнів загальноосвітніх шкіл до уроків фізичної культури, 2) особливості ставлення учнів сільських та міських шкіл до уроків фізичної культури.

Методика дослідження: Для вирішення поставлених завдань у 2011 навчальному році було проведено спеціальне соціологічне дослідження у

двох сільських та двох міських загальноосвітніх школах Вінницької області. В процесі дослідження було опитано 931-го учня 5 — 11 класів. При цьому використовувалась анкета закритого типу, яка містила ряд запитань, що дозволяли визначити: чи подобаються учням уроки фізичної культури, з якою метою вони ідуть на уроки фізичної культури, чи пропускають вони уроки фізичної культури без поважних причин, з'ясувати причини через які учні пропускають уроки фізичної культури. По кожному із поставлених питань, учням пропонувалось вибрати одну із відповідей — «так, або ні». У процесі обробки анкет визначалася кількість учнів які вибрали позитивну (так), або негативну (ні) відповідь на поставлене запитання. У таблиці 1 показано (у відсотках) кількість учнів які позитивно відповіли на поставлене запитання.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз представлених у таблиці 1 матеріалів свід-

чить про те, що переважна більшість учнів 72,5% (середній груповий показник кількості учнів по усій вибірці) позитивно ставляться до уроків фізичної культури (Табл. 1. запитання 1а).

Разом із тим, слід звернути увагу на те, що в процесі навчання учнів з п'ятого по одинадцятий клас, спостерігається тенденція зниження їх інтересу до занять фізичною культурою. Так, наприклад, якщо у п'ятому класі кількість учнів які з великим бажанням ідуть на урок з фізичної культури становить 84%, у шостому 83,7% у сьомому та восьмому відповідно 79,9% та 79,4, то у старших (9-11 класах) цей показник становить уже відповідно 66,8%, 57% та 56,6%.

Матеріали цього ж дослідження також дозволили визначити основні мотиви відвідування учнями уроків з фізичної культури (табл. 1. запитання 2). Дослідженням встановлено, що основними мотивами відвідування уроків з фізичної культури для

Таблиця 1.

Ставлення учнів загальноосвітніх шкіл до уроків з фізичної культури

№ п.п.	Запитання та варіанти відповідей	Вік опитуваних (роки)							Середній груповий показник
		11	12	13	14	15	16	17	
		Кількість опитуваних							
		137	124	118	122	141	155	134	
		Результати відповіді на запитання (%)							
1.	Чи подобаються Вам уроки фізичної культури?								
а)	з великим бажанням йду на урок фізичної культури	84	83,7	79,9	79,4	66,8	57	56,7	72,5
б)	відвідую уроки без особливого бажання	11	13,7	13	13,8	15,4	25	10,8	14,7
в)	йду на урок без бажання	5	2,6	7,1	6,8	17,8	18	32,5	12,8
2.	З якою метою Ви йдете на урок фізичної культури?								
а)	покращити рівень свого здоров'я	17,4	14,6	16,2	23,7	25,7	39	33,5	24,3
б)	підвищити свою фізичну підготовку	12,2	13,6	14,4	18	18,9	29,7	31,4	19,7
в)	цікаво провести час	32,7	27,2	31,3	21,8	16,6	6,8	7,2	22,7
г)	уникнути неприємностей у зв'язку із пропуском занять	8,2	7,3	13,8	14,5	19,9	21,2	21,7	18,0
3.	Чи пропускаєте Ви без причини уроки з фізичної культури								
а)	так, пропускаю дуже часто	7,5	11,4	10,4	15,7	28,3	24,8	34,7	18,9
б)	так інколи пропускаю	12,2	17,7	13,5	21,5	13,7	22,1	26,4	18,1
в)	пропускаю лише з поважної причини	80,3	70,9	76,1	62,8	58	53,1	38,9	62,8
4.	Укажіть причину через яку Ви пропускаєте уроки з фізичної культури								
а)	через те, що хворію	16,6	19,2	28,4	26,7	18,4	21,3	24,6	22,4
б)	через те, що нецікаво	7,7	7,2	12,4	17,2	28,8	22,5	31,7	18,2
в)	через погане ставлення учителя до мене	0	4,2	2,7	7,3	6,7	9,3	9,8	5,7

учнів є бажання покращити рівень свого здоров'я, цьому мотиву віддали перевагу 24,3% учнів, підвищити свою фізичну підготовку на що указали 19,7% учнів та цікаво провести час, з цією метою відвідують уроки 22,7% учнів. Необхідно відмітити, що існує різниця у мотивах відвідування уроків з фізичної культури серед учнів середніх та старших класів. Так наприклад, якщо для учнів середніх (5-9) класів основним мотивом відвідування уроків по фізичній культурі є цікаво провести час (Табл. 1, запитання 2-в) на що указали 43,4% п'ятикласників, 31,4% шестикласників, 31,7% семи-класників, 21,8%, та 16,6%, відповідно, учнів восьмих та дев'ятих класів, то для учнів старших (10-11) класів основні мотиви відвідування уроків по фізичній культурі пов'язані із покращенням рівня свого здоров'я та підвищенням рівня своєї фізичної підготовки (табл1 запитання 2-а), б) на що указали відповідно 39% та 29,7% учнів десятих класів, та відповідно 33,5% і 31,4% учнів одинадцятих класів. Слід звернути увагу і на те, що важливим мотивом відвідувати уроки з фізичної культури для учнів п'ятих-одинадцятих класів є уникнення неприємностей у зв'язку із пропуском занять, на що указали 18% з них. Причому, у процесі навчання учнів з п'ятого по одинадцятий клас кількість таких учнів збільшується. Так наприклад, якщо у п'ятих класах таких учнів 8,2%, у шостих — 7,3%, то у сьомих класах

їх уже — 13,8%, у восьмих — 14,5%, а у дев'ятих десятих та одинадцятих класах цей показник сягає відповідно — 19,9%, 21,2% та 21,7% учнів.

Проведений вище аналіз свідчить про те, що у учнів загальноосвітніх шкіл в цілому сформоване позитивне ставлення до уроків з фізичної культури, разом із тим, незважаючи на це, велика частина із них 18,9% (середній груповий показник по усій вибірці) свідомо пропускають заняття без поважної причини (таблиця 1 запитання 3, варіант а)). При чому спостерігається тенденція збільшення кількості таких учнів у процесі навчання у школі з п'ятого по одинадцятий клас. Так у п'ятому класі таких учнів - 7,5%, у шостому - 11,4%, у сьомому - 10,4%, у восьмому - 15,7%, у дев'ятому та десятому відповідно - 28,3%, та - 24,8%, найбільше ж учнів, які пропускають уроки з фізичної культури у одинадцятому класі — 34,7%. Як свідчать результати матеріалів проведеного дослідження основними причинами, які зумовлюють пропуск учнями уроків з фізичної культури є «через те, що хворію», на що указала переважна більшість 28,5% (середній груповий показник) учнів 5-11 класів та «через те, що не цікаво» що підтвердило 23,2%. Необхідно відмітити, що найбільше учнів, які пропускають уроки по фізичній культурі через те що їм не цікавий цей предмет це учнів старших класів, про що свідчать результати їх відповідей. Так наприклад,

Таблиця 2

Ставлення учнів сільських та міських шкіл до уроків фізичної культури

№ п.п	Запитання та варіанти відповіді	Учні сільських шкіл	Учні міських шкіл
		результати відповіді(%)	
1	Чи подобаються Вам уроки фізичної культури?		
а)	з великим бажання відвідую уроки фізичної культури	38,6	33,9
б)	відвідую уроки без особливого бажання	6,5	8,2
в)	відвідую уроки без бажання	5,7	7,1
2.	З якою метою Ви йдете на урок з фізичної культури?		
а)	бажаю покращити рівень свого здоров'я	10,5	13,8
б)	бажаю підвищити свою фізичну підготовку	9,5	10,2
в)	бажаю цікаво провести час	13,2	9,5
г)	прагну уникнути неприємностей у зв'язку із пропуском занять	7,8	10,2
3.	Чи пропускаєте Ви без причини уроки з фізичної культури		
а)	так, пропускаю дуже часто	7,9	10,6
б)	так інколи пропускаю	8,5	9,6
в)	пропускаю лише з поважної причини	30,6	32,2
4.	Укажіть причину через яку Ви пропускаєте уроки з фізичної культури		
а)	через те, що хворію	9,8	12,6
б)	через те, що нецікаво	7,3	10,9
в)	через погане ставлення учителя до мене	3,2	2,5

якщо у п'ятих класах таких учнів — 7,7%, у шостих — 12,4%, у сьомих — 17,2%, то у дев'ятих, десятих та одинадцятих класах їх уже відповідно — 28,8%, 22,5% та 31,7%. Результати аналізу проведеного дослідження свідчать також про те, що для незначної частини учнів 5,7% причиною пропуску уроків фізичної культури є погане ставлення до них учителя із цього предмету. Результати проведеного соціологічного опитування дозволили виявити деякі особливості ставлення учнів сільських та міських шкіл до уроків з фізичної культури. Матеріали цих досліджень представлені у таблиці 2.

Аналіз даних свідчить проте, що учням сільських шкіл уроки з фізичної культури є більш цікавими у порівнянні з учнями міських шкіл. Так наприклад, якщо у школах сільської місцевості середній груповий показник кількості учнів які з великим бажанням відвідують уроки фізичної культури становить 38,6% то у міських школах таких учнів 33,9% (Таблиця 2 запитання 1-а).

Аналіз результатів проведеного дослідження свідчить також про те, що існують відмінності у відповідях учнів сільських та міських шкіл на запитання які стосуються мотивів відвідування ними уроків фізичної культури. Так наприклад, якщо для учнів міських шкіл основним мотивом відвідування уроків фізичної культури є підвищити рівень свого здоров'я на що указали 13,8% з них (Таблиця 2 запитання 2-а) то учні сільських шкіл відвідують уроки фізичної культури щоб цікаво провести час що підтвердили 13,2% (Таблиця 2 запитання 2-в) учнів цих шкіл. Звертає на себе увагу і той факт, що велика частина учнів міських шкіл 10,2% відвідують уроки фізичної культури щоб уникнути неприємностей у зв'язку із пропуском занять, в той час як у сільських школах таких учнів лише 7,8% (Таблиця 2 запитання 2-г). Необхідно відмітити що важливим мотивом як для учнів міських так і для учнів сільських шкіл є відвідування уроків задля підвищення своєї фізичної підготовки на що указали відповідно 10,2% та 9,5% респондентів (Таблиця 2 запитання 2-б).

Аналіз матеріалів проведеного дослідження також дозволив встановити, що у міських школах у порівнянні із сільськими більше учнів які пропускають уроки фізичної культури без поважної причини (Таблиця 2 запитання 3-а). Так наприклад, якщо середній груповий показник кількості таких учнів у міських школах становить 10,6% то у школах сільської місцевості їх 7,9% (середній груповий показник). Яка показав аналіз матеріалів проведеного дослідження існують відмінності у відповідях учнів сільських та міських шкіл що до причин через які вони пропускають заняття по фізичній культурі. Так, якщо у міських школах середній груповий показник кількості учнів які пропускають уроки по

фізичній культурі через те що їм нецікавий цей предмет та через те, що часто хворіють становить відповідно 18,3% та 14,6%, то у сільських школах таких учнів відповідно 10,2% та 11,5% (Таблиця 2 запитання 4).

Висновки

1. Аналіз результатів проведеного дослідження показав, що переважна більшість учнів позитивно ставляться до уроків фізичної культури. Разом із тим, необхідно відмітити, що у процесі навчання учнів з п'ятого по одинадцятий клас спостерігається тенденція зниження їх інтересу до занять фізичною культурою.
2. Результатами матеріалів проведеного дослідження було встановлено, що основними мотивами відвідування уроків з фізичної культури для учнів є бажання покращити рівень свого здоров'я та підвищити свою фізичну підготовку
3. Проведений аналіз матеріалів дослідження дозволив також встановити що не зважаючи на позитивне ставлення учнів до уроків фізичної культури, велика частина із них пропускають ці заняття. Важливо відмітити, що основними причинами через які учні пропускають ці уроки пов'язана із тим, що вони часто хворіють та із тим, що їм не цікаво.
4. Аналіз матеріалів проведеного дослідження показав, що існує різниця у ставленні учнів сільських та міських шкіл до уроків фізичної культури.
5. Проведений аналіз матеріалів дослідження дозволяє визначити основні напрями удосконалення уроків фізичної культури з урахуванням бажань та інтересів учнів.

Список література

1. *Бондаренко І. Й.* Збереження здоров'я учнів у процесі фізичного вихованн / Здоров'я через освіту. Матеріали міжгалузевої науково-практичної конференції, 22 квітня 2009 року. — Т.1. — С. 287-292.
2. *Выготський Л.С.* Педагогическая психология / Л.С. Выготський. — М.: Педагогіка, 1991. — 480 с.
3. *Выдрин, В.М.* Физическая культура — вид культуры личности и общества. (Опыт историко-методологического анализа проблем) [Монография] / В.М. Выдрин. Издание 2-е, исправленное и дополненное. СПб ГАФК им. П.Ф. Лесгафта, 2004. — 153 с.,
4. *Глоба.* Педагогічна проєктивна модель інноваційної системи фізичного виховання учнів ЗОШ з використанням аеробних технологій // Педагогіка,

- психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. — 2007. — №7.
5. Дуркин П.К., Лебедева М.П. К проблеме воспитания личной физической культуры у школьников и студентов. / Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. — 2002. — № 2. — С. 50—53.
  6. Зайцева В.В. Методология индивидуального подхода в оздоровительной физической культуре на основе современных технологий.: Автореф. дис. д. пед. наук / ВНИИФК. — М, 1995. — 47 с.
  7. Кібальник О.Я. Оздоровчі технології для підвищення рухової активності підлітків // Теорія та методика фізичного виховання і спорту. — 2007. — С. 63—66.
  8. *Фізична культура в школі : методичний посібник / за загальною редакцією С.М. Дятленка.* — К.: Літера ЛТД, 2009. — 176 с.
  9. Курамшина Ю.Ф. Теория и методика физической культуры: Учебник / Под ред.. — 2-е изд. — М.: Советский спорт, 2004. — 464 с.
  10. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. Узд. 2-е / А.Н. Леонтьев. — М. : Политиздат, 1977. — 304 с.
  11. Лотоненко, А.В. Физическая культура в общекультурной и профессиональной деятельности человека: Учеб. — метод, пособие / А.В. Лотоненко, В.Ф. Трещалин, В.В. Трунин. — Воронеж: ВГПУ, 2005. — 55 с.
  12. Николаев Ю.М. О культуре физической, ее теории и системе физкультурной деятельности / Теория и практика физической культуры. — 1997. — № 6. — С. 1—9.].
  13. Сутула В.О., Васьков Ю.В., Бондар Т.С. Формування фізичної культури особистості — стратегічне завдання фізкультурної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів // Слобожанський науково-спортивний вісник. — 2009. — № 1. — С.15—21.
  14. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів / Б . М. Шиян. — Тернопіль : навчальна книга — Богдан, 2007 — Ч.2. — 248 с.

Надійшла до редакції 12.02. 2012 р.

Булгаков Алексей. Отношение учеников общеобразовательных школ к урокам из физической культуры.

В статье представлены результаты социологического исследования, которое проводилось среди учеников общеобразовательных школ Винницкой области. Результаты проведенного исследования показали, что невзирая на то что большинство учеников положительно относятся к урокам физической культуры, большая часть из них часто пропускают уроки без уважительных причин. Результатами исследования установлено, что основными причинами через которые ученики пропускают уроки по физической культуре связаны с болезнью и из-за того, что не интересно. Исследованиям также установлено, что существует разница в отношении учеников сельских и городских школ к урокам физической культуры.

Ключевые слова: физическая культура личности, урок физической культуры, мотивы, причины, здоровье, социологическое исследование.

Bulgakov Aleksey. Attitude of students of general schools is toward lessons from a physical culture.

In the article the presented results of sociological research which was conducted among the students of general schools of the Winnitca area. The results of the conducted research rotined that without regard to that swingeing majority of students positively behave to the lessons of physical culture, greater part from them often skip lessons without good reasons. It is set research results, that by principal reasons through what students skip lessons on a physical culture am through illness and because not intiresno. It is also set researches, that exists difference in regard to the students of rural and city schools to the lessons of physical culture.

Keywords: physical culture of personality, lesson of physical culture, reasons, reasons, health, sociological research.